

FØYEN

Tillstånd och MKB – det finns
hopp trots krångel

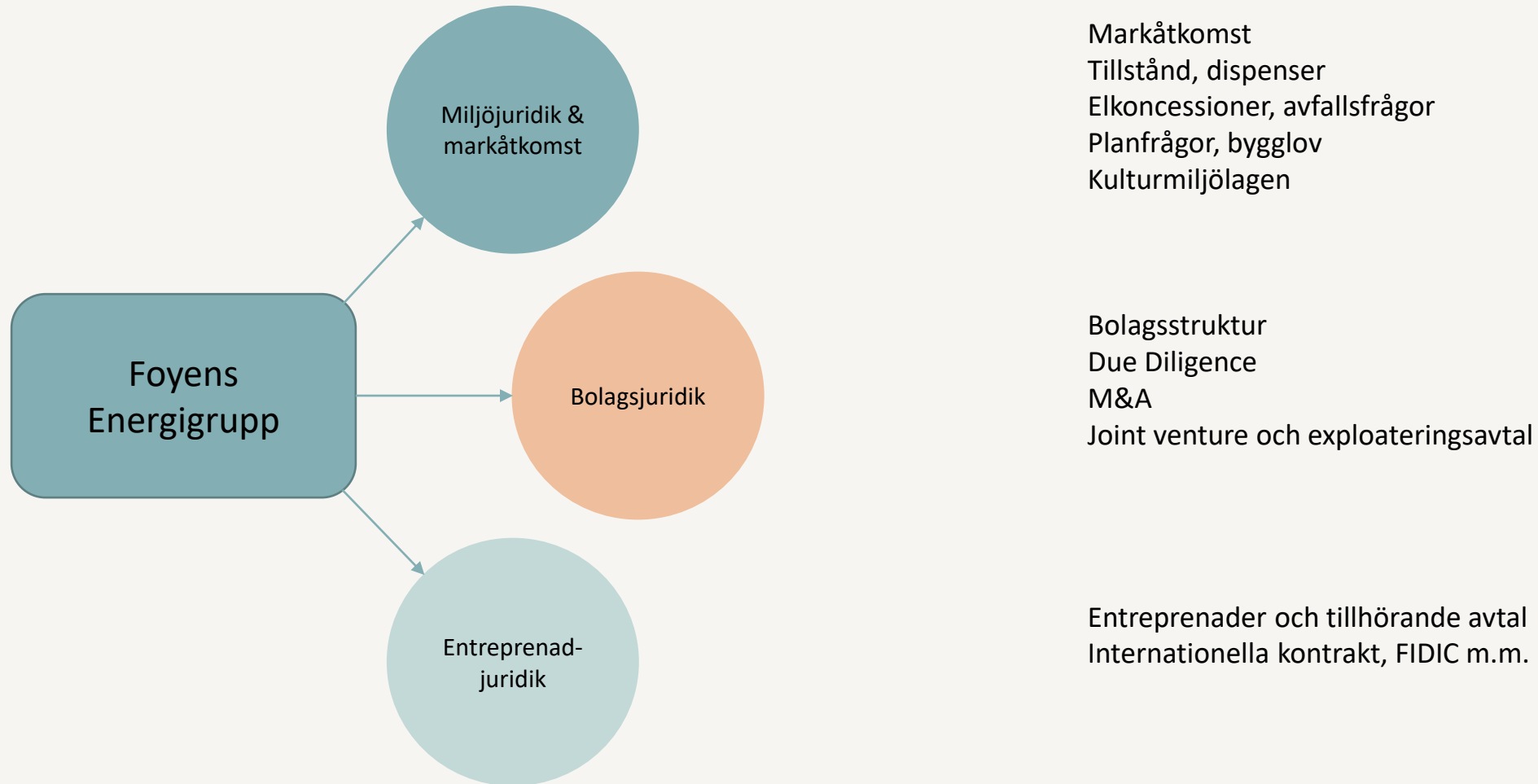
Pia Pehrson Advokat/Partner

FOYEN Advokatfirma i korthet

- Bildades 1987
- Verksamhet i Sverige och Norge
- Kontor Stockholm, Göteborg, Malmö, Falun. Systerkontor i Oslo.
- Teknikintensiv juridik – spetskompetens inom energi, miljö, fastighet, entreprenad, offentlig upphandling samt transaktioner
- Omfattande verksamhet som rådgivare åt gruvbranschen, fastighetsbranschen, industrin och energisektorn
- Drygt 100 medarbetare i Sverige och 100 i Norge
- Foyen har sedan många år en Energigrupp för samlad kompetens och erfarenhetsutbyte
- Foyen är rankad etta inom Energi av legal 500 både som team och på individnivå – även högt rankad inom Miljörätt och Entreprenadjuridik/konsulträtt

FØYEN

Samtliga juridiska aspekter vid etablering av energiprojekt m.m.

FØYEN

Två nya departement bildas den 1 januari 2023

- Ny agenda i Tidöavtalet
- Vindkraft endast en av flera metoder för elproduktion-fokus kärnkraft
- Miljödepartementet läggs ner
- Klimat- och Näringslivsdepartementet tar över arbetet
- Landsbygds- och infrastrukturdepartementet bildas

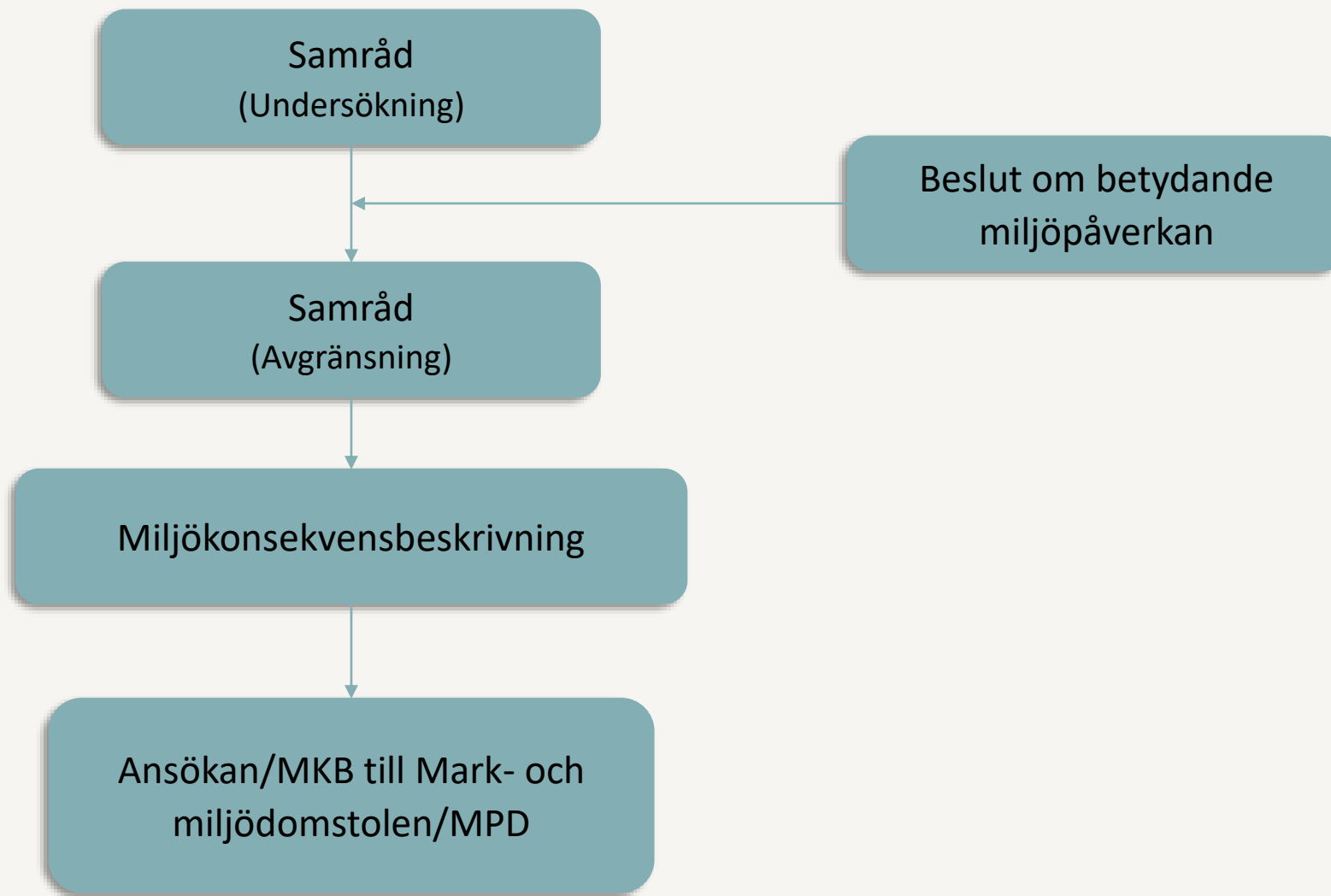
FØYEN

MKB enligt SEZ, KSL, Ellagen, Naturgaslagen, PBL, MB osv.

- En processförutsättning för prövning
- Tidsaspekt
- Samrådets roll för MKB:n
- Nya 6 kap. miljöbalken sedan 1 januari 2018
- Hänvisningar från SEZ, KSL, Ellagen, Naturgaslagen, Minerallagen, Väglagen, Kärntekniklagen, PBL osv.

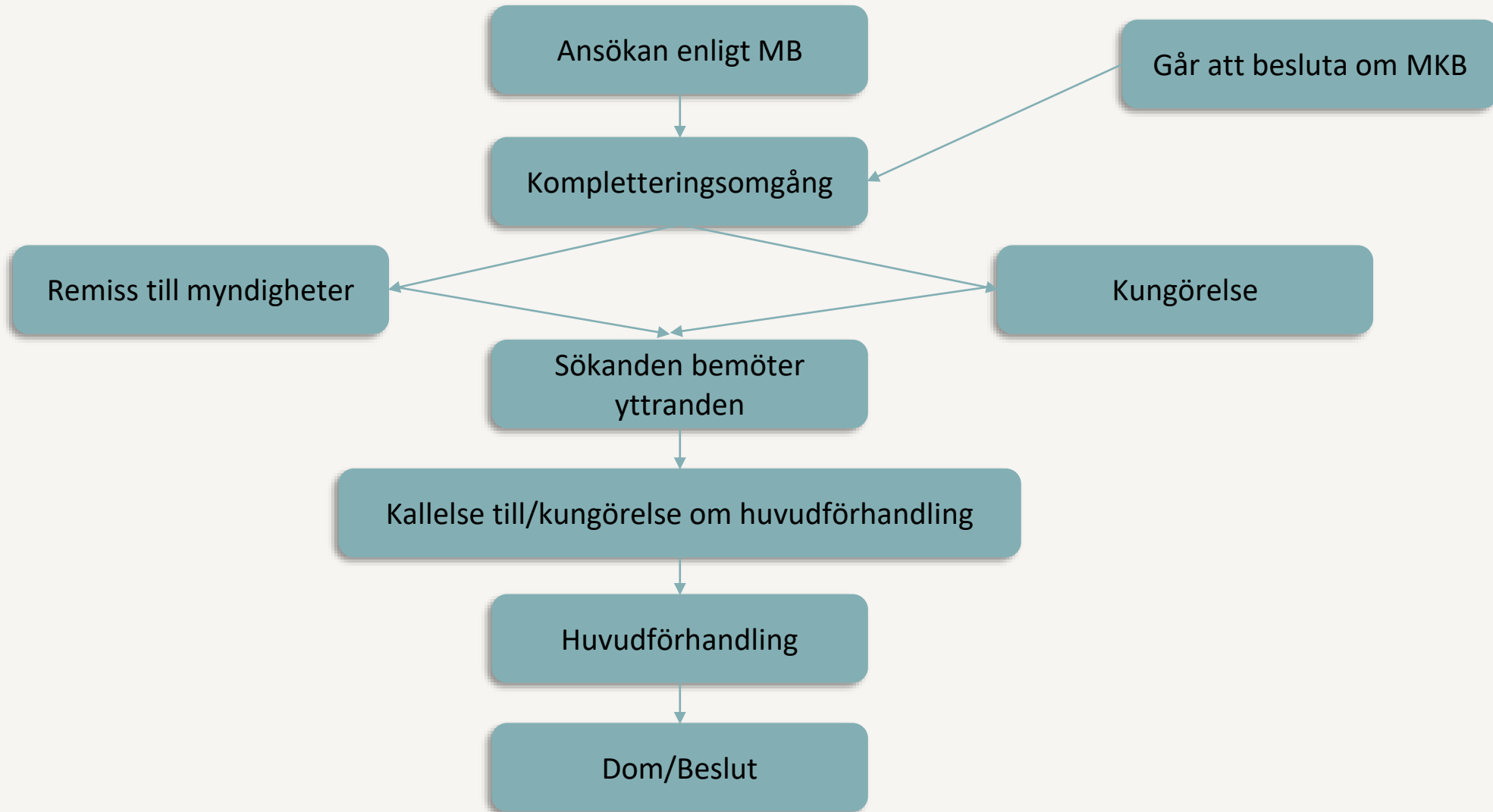
FØYEN

MKB- OCH TILLSTÅNDSPROCESSEN ENLIGT MILJÖBALKEN

FÖYEN

MKB- OCH TILLSTÅNDSPROCESSEN ENLIGT MILJÖBALKEN

FÖYEN

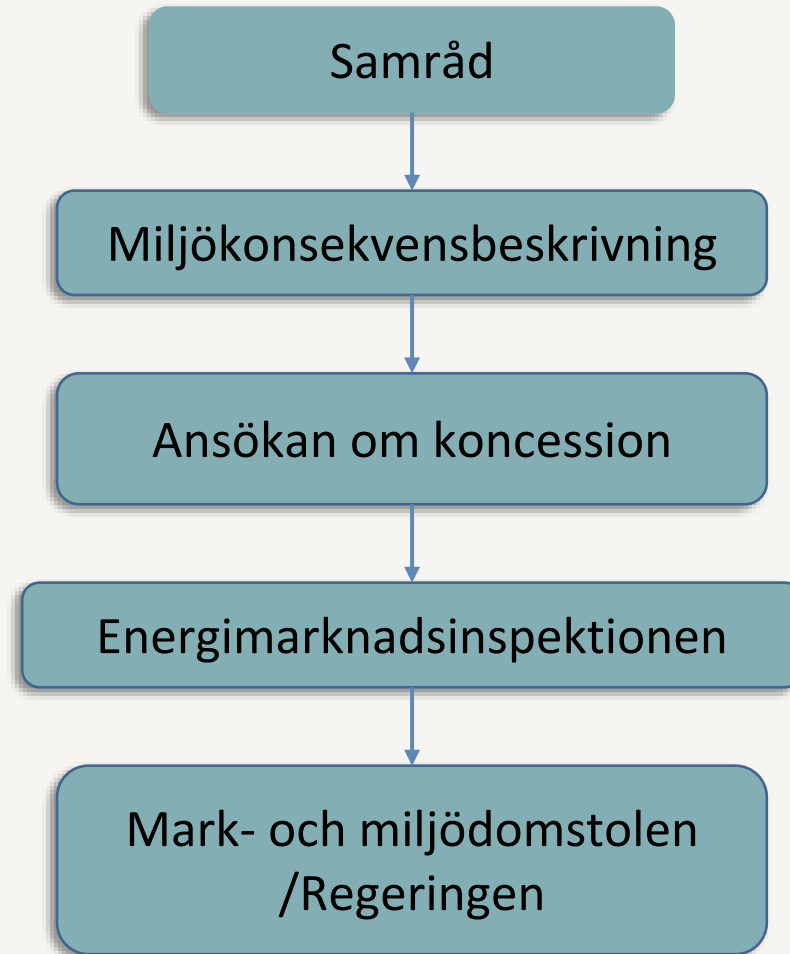
PRÖVNING ENLIGT SEZ OCH KSL

FÖYEN

PRÖVNING ENL. ELLAGEN/MILJÖBALKEN FÖR ELANSLUTNING MOTSVARANDE ENLIGT NATURGASLAGEN

Natura 2000

M 1888-18

- Ansökan om tillstånd fortsatt och utökad gruvdrift Kiirunavaara, Kiruna, M 1888-18
- Ansökan inlämnad 29 juni 2018 → nya 6 kap. miljöbalken (MB) gäller?
- Handläggning hos domstolen i drygt 3 år med begäran om omarbetningar och kompletteringar bl.a. avseende samrådet
- Avvisningsbeslut den 11 oktober 2021
- Bristande samråd → MKB:n underkänns
- Ej direktkontakt (brev) till fastighetsägare eller brunnsinnehavare, bara annonsering
- Första prövningen enligt miljöbalken (samlad prövning inte skett sedan 1970-talet)
- Överklagat av LKAB, MÖD ger prövningstillstånd

M 12652-21, LKAB

- Dom den 16 juni 2022, Mark- och miljööverdomstolen (MÖD)
- M 1888-18 – avvisades p.g.a. bristande samråd, LKAB överklagade Mark- och miljödomstolens beslut
- MÖD bedömde i enlighet med MMD att LKAB inte hade gjort tillräckligt för att de som kan bli särskilt berörda av gruvverksamheten skulle få möjlighet att lämna synpunkter på ansökan
- Enligt MÖD kunde bristen i samrådet inte åtgärdas under domstolsprövningen
- MÖD fastställde MMD:s beslut och avslog överklagandet
- Obs! En skiljaktig ledamot ansåg att samrådsförfarandet genomförts på ett godtagbart sätt

FÖYEN

Ö 4615-22, HD ger inte LKAB prövningstillstånd i Kirunamålet

- LKAB överklagar beslutet i MÖD till Högsta domstolen och uttömmer därmed sin sista juridiska möjlighet att överklaga
- LKAB menar att alla Kirunabor bjudits in till samrådet då alla som bor i Kiruna berörs av gruvan
- MÖD bedömde att samrådsskyldigheten inte bara handlar om att lämna information utan syftet är även att få till stånd en dialog med närboende
- LKAB yrkade på att samrådet är godtagbart och att målet ska återförvisas till mark- och miljödomstolen för vidare handläggning
- HD beslutade den 31 okt 2022 att inte lämna prövningstillstånd
- MÖD:s dom står därmed fast

Rättsfall M 3133-20

- Dom 2022-10-05, mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt (MMD)
- Mark- och miljödomstolen avvisade sökandens ansökan om tillstånd för vindkraft till havs inom Gävle kommun
- Sökanden hade inte uppfyllt miljöbalkens krav om samråd med enskild som kan bli berörd av verksamheten
- Brister kring samrådet ledde även till att miljökonsekvensbeskrivningen inte kunde godkännas
- Bristen bedömdes inte kunna läkas under domstolsprövningen

M 1579-20, CEMENTA

- Dom 6 juli 2021 från MÖD
- Befintligt tillstånd för täktverksamhet från 2010 giltigt tom 31 oktober 2021
- Ansökan om nytt tillstånd december 2017
- Mark- och miljödomstolen i Nacka gav tillstånd 17 januari 2020
- Naturvårdsverket, Länsstyrelsen samt flera föreningar överklagar och yrkar på avslag
- Bolaget överklagar för bättre villkor

M 1579-20, CEMENTA

- Bolaget vill bedriva täktverksamhet på ett område nära 7 olika Natura 2000-områden och en stor grundvattentäkt
- Frågor i målet
  - Påverkan på Natura 2000-områden
  - Påverkan på grundvattentäkt
  - Påverkan på MKN
  - Vad ska ingå i nollalternativet
- MÖD ansåg utredningarna för dåliga och avvisade ansökan – MKB:n underkändes
- Ca 9 månader mellan huvudförhandling och dom i MÖD – skriftväxling om artskyddsfrågor emellan

Lösning i akut kris från regeringen

- Regeringens lösning = lagändringar med kort varsel
- Speciallösning endast för kalkbrytning → nytt 17 a kap MB
- Stor kritik från jurister inklusive Lagrådet som anser tilläggen bryter mot grundlagen m.m.

- Beslut om tillstånd 2021-11-18 från Regeringen
- Begäran om rättsprövning till Högsta Förvaltningsdomstolen 2021-12-07 Urbergsgruppen (NGO), inklusive yrkande om inhibition, beslut 2022-02-15 ingen inhibition
- Naturskyddsföreningen har begärt rättsprövning 2021-02-03 (ingen begäran om inhibition, ännu), även Greenpeace begärt rättsprövning

FÖYEN

Tidsbegränsat tillstånd, Cementsa, 2021-11-18, Regeringen, M2021/01774

- Den 18 november 2021 beslutade Regeringen att ge Cementsa tillfälligt tillstånd till fortsatt kalkbrytning på Gotland – tillståndet gäller år 2022 ut
- Enligt Regeringens bedömning är verksamheten av stor betydelse för att tillgodose väsentliga allmänna intressen. Om Cementsa står utan tillstånd riskerar cementbristen att leda till omfattande byggstopp
  - Natura 2000 tillstånd kan meddelas
  - Verksamheten är förenlig med artskyddsförordningen
  - Lokaliseringen kan godtas – kort tillståndstid

FØYEN

Mål nr 7208-21 och 656-22 Cementsa i HFD

Dom 2022-12-07

- Fyra miljöorganisationer ansökte om rättsprövning av regeringens beslut
- Klaganden anförde att beslutet stred mot föreskriftsgeneralitet och att lagstiftningsärendet inte bereddes på det sätt som krävs
- Beslutet strider mot ett antal miljörättsliga regler
- Undantagsmöjlighet vid negativ påverkan vattenförekomst/MKN
- Fel i avgränsning gällande Natura-2000
- Högsta förvaltningsdomstolen förklarar att regeringens beslut ska stå fast.
Domen meddelades 7 december 2022

M 2724-22, Cementa lämnar in ny ansökan

- Cementas nuvarande tillstånd gäller till den 31 december 2022
- Den 18 april 2022 lämnade Cementa in en ny ansökan som gäller för kalkstensbrytning i fyra år i Slite på Gotland
- Ansökan syftar till att trygga svensk cementförsörjning till dess att långsiktiga förutsättningar för svensk cementindustri är på plats
- Mark- och miljödomstolen i Nacka lämnade en tidplan för processen kring Cementas ansökan med sikte på en kortare handläggningstid med dom i december 2022

M 2724-22, Cementa

- Dom den 13 december 2022 i Mark- och miljödomstolen
- Cementa får tillstånd till fortsatt och utökad täktverksamhet i ytterligare fyra år
- MMD menar att miljökonsekvenserna ska bedömas utifrån påverkan som verksamheten har under tillståndstiden
- Cementa kommer senare att ansöka om ett längre och mer omfattande tillstånd under den fyraåriga tillståndstiden
- Natura 2000-tillstånd beviljas då täktverksamheten inte bedöms skada dessa områden
- Kalkstensbrytningen behövs för att tillgodose ett allmänintresse av större vikt därav förutsättning att bevilja undantag från bestämmelser om miljö kvalitetsnormer för grundvatten
- Dispens lämnat från förbud i artskyddsförordningen.
- Domen överklagas inte av Naturvårdsverket, Naturskyddsföreningen eller Länsstyrelsen Gotland

FØYEN

Förslag till förbättringar – debattartikel i Ny Teknik, hösten 2021

- Begränsa antalet överklaganden av tillståndsprocesser genom att införa en avgift för prövning. Lite mer än ett symboliskt belopp räcker för att mana till eftertanke.
- Införliva Århuskonventionen korrekt och gör en punktlista i en förordning över vilka beslut/domar som får överklagas i enlighet med konventionen. På så sätt undviks att överklaganderätten utvidgas fall för fall i domstolspraxis.

Förslag till förbättringar, forts.

- Inför tidsfrister för kompletteringskrav i ansökningsmål. Därmed undviks den moment 22-situation vi har idag där utredningsunderlag ofta blir för gamla eftersom handläggningen tar så lång tid.
- Gör det till huvudregel att godkänna MKB:n tidigare i tillståndsprocesserna. Har MKB:n allvarliga kvalitetsbrister – vilket var Mark- och miljööverdomstolens slutsats i Cementmålet – så uppdagas detta tidigare i processen.

Förslag till förbättringar, forts.

- Tillför utökade resurser till de domstolar och myndigheter som prövar tillståndsansökningar.
- Ta hänsyn till corona-pandemin och inför ett års förlängning av alla igångsättningsstider i kombination med en automatisk förlängning med ett år på tidsbegränsade miljötillstånds giltighetstid. Förlängningsbesluten ska kunna ges efter ett enkelt anmälningsförfarande. Därmed kan Cementakrisen undanröjas samtidigt som vindkraftsutbyggnaden underlättas.

FØYEN

Förslag till förbättringar, forts.

- Inför motsvarande förlängning av bygglovsbeslut med ett år.
- Inför undantag från artskyddet i artskyddsförordningen, så vi i Sverige inte, utöver de krav som finns i fågeldirektivet från EU, skyddar alla vilda fåglar.

FØYEN

Fyra punkter för förbättrade tillståndsprocesser – debattartikel i Ny Teknik, november 2022

- Inför en gemensam hantering av de ärenden där regeringen är prövande myndighet och förstärk resurserna på samtliga enheter som arbetar med tillståndsfrågor inom det nya Klimat- och Näringslivsdepartementet
- Beta av och fatta beslut gällande de många gruv- och vindkraftsärenden som sedan flera år ligger på hög hos Regeringskansliet.

Fyra punkter för förbättrade tillståndsprocesser, forts.

- Ge en generell resursförstärkning åt domstolarna som prövar överklaganden av såväl detaljplaner som miljötillstånd, så att nya bostads-, industri och energiprojekt kommer i gång.
- Inför tidsfrister för handläggningen, det vill säga när eventuella kompletteringskrav ska lämnas in från remissmyndigheter, när beslutsförslag ska vara klara, och när beslut ska fattas.

FØYEN

EU-domstolen - C-473/19 och C-474/19

- EU-domstolen har den 4 mars 2021 meddelat dom i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 → rörande begäran om förhandsavgörande från Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt
- Tolkningen av artikel 12.1 i art- och habitatdirektivet samt artikel 5 i fågeldirektivet, vilka införlivats i svensk rätt genom 4 § första stycket artskyddsförordningen (2007:845)
- Bakgrund → Länsstyrelsen beslutade att inte vidta tillsynsåtgärder med anledning av en anmälan om slutavverkning avseende ett skogsområde
- Skogsstyrelsen gav specifik vägledning rörande försiktighetsmått och ansåg att åtgärderna i avverkningsanmälan inte stred mot något av förbuden i artskyddsförordningen, under förutsättning att vägledningen följdes

FØYEN

EU-domstolen - C-473/19 och C-474/19 forts.

- Sveriges implementering av art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet i artskyddsförordningen har fått en hel del kritik
- I nu aktuellt förhandsavgörande underkänner EU-domstolen den praxis som har utvecklats i Sverige (MÖD 2016:1)
- Med anledning bl.a. av den kritik som framförts kring Sveriges implementering av art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet, har regeringen tillsatt en utredning (M 2020:03) för att se över artskyddsförordningen
- Det återstår att se vad EU-domstolens förhandsavgörande får för genomslag i de mål som ligger för avgörande i svenska domstolar

Rättsfall – P 10706-21

- Dom 2022-12-20, Mark- och miljööverdomstolen (MÖD)
- Kommunen i Stockholm antog detaljplan för stadsdelen Solberga där natur- och parkmark skulle omvandlas till kvartersmark för flerbostadshus, 130 lägenheter
- Klagandena invände att områdets naturvärden inte beaktats och åberopade en utredning om betydande miljöpåverkan som tagits fram efter beslutet fattats
- MÖD konstaterar att det inte går bedöma om detaljplanen går att genomföra utan konflikt med artskyddsförordningens bestämmelser om skydd för mindre hackspett- nya regler from 1 oktober 2022
- Utredning saknas gällande förekomst av mindre hackspett samt konsekvenser för arten
- Förutsättningar för att anta detaljplanen saknas, MÖD upphäver antagandebeslutet

Rättsfall – M 11988-21

- Dom 2023-02-09, Mark- och miljööverdomstolen (MÖD)
- Målets centrala fråga gäller översiktsplanens betydelse jämte artskydd
- Ett bolag ansökte om tillstånd till bergtäkt i Sigtuna kommun
- Mark- och miljödomstolen (MMD) meddelade tillstånd till bergtäkten i dom 2021-09-15
- Otillräcklig buffertzona mellan verksamhetsområdet och ett område med spelande och häckande tjädrar enligt MMD
- Bullrande arbete förenat med villkor som följd
- Sigtuna kommun överklagar domen som skäl anförs bristande miljökonsekvensbeskrivning samt att ny översiktsplan antagits

Rättsfall – M 11988-21, forts

- Bolaget motsatte sig kommunens överklagande samt yrkade på artskyddsdispens samt att bullervillkoren upphävs
- Ny översiktsplan antagen av kommunen efter att domen meddelats i MMD
- Bergtäktens tilltänkta lokalisering är inom ett område som betecknas som landsbygd där inga nya bergtäkter ska etableras enligt översiktsplan
- En väl underbyggd översiktsplan får enligt praxis stor betydelse vid bedömningen av lämplig lokalisering vid tillståndsprövning enligt miljöbalken
  - Ej bindande
  - Måste prövas i det enskilda fallet
  - Redovisning av motstående intressen samt avvägningar är avgörande

Rättsfall –M 11988-21, forts

- Kommunens motivering till att stoppa etablering av ytterligare bergtäktverksamhet
  - Svag infrastruktur kring Arlanda flygplats samt krav på markanspråk för Arlanda flygplats
  - Höga natur- och kulturmiljövärden i området
- MÖD bedömde att argumenten inte var starka nog – krävs faktiska motstående intressen

Rättsfall – M 11988-21, fortsättning

- 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen har en ny lydelse från den 1 oktober 2022 - förbudet att störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att
  - bibehålla populationen på en tillfredställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga eller kulturella behov eller
  - återupprätta populationen till den nivå
- Förbudet ej tillämpligt om det saknar betydelse för att återupprätta populationen på en lämplig nivå
- Bedömning görs beaktat av förekomst på nationell nivå från fall till fall
- Tecken på förekomst av tjäder saknas efter år 2020
- MÖD:s bedömer att verksamheten inte träffas av förbudbestämmelsen om att bibehålla tjäderpopulationen på en tillfredsställande nivå- motiv för bullervillkor saknas

Vindkraftens utmaningar (urval)

- Kommunalt veto
- Försvarmaktens inställning
- Elanslutningar
- Artskyddet (vissa ändringar i artskyddsförordningen sedan den 1 okt 2022)
- Rennäringen
- Kulturmiljöer/kulturvärden
- Osv.

Beslut om ändring i kontinentalsockelförordningen

- Regeringen har den 21 mars 2022 fattat beslut om ändring i kontinentalsockelförordningen, ändring i kraft 1 juli 2022
- SGU prövar frågor om tillstånd att utforska kontinentalsockeln
- Ärenden överförs från regeringen till SGU vid ikraftträdandet 1 juli 2022
- Endast ärenden av löpande karaktär ska handläggas av SGU
- Effektivare handläggning?
- Rundgång, Försvarmakten har begärt att flera ärenden flyttas tillbaka från SGU till regeringen

Utmaningar för solenergiprojekt

- Solcellsanläggning på brukningsvärd jordbruksmark vilken skyddas mot exploatering genom 3 kap. 4 § miljöbalken (1998:808)
- Mål M 1026-22 och M 15064-21, 2022-11-22, MÖD bedömde att 3 kap 4§ miljöbalken (1998:808) utgjorde ett hinder för etablering av solcellsparkar på brukningsvärd jordbruksmark
- Kulturvärden sätter stopp i mark- och miljödomstolen, mål P 8046-22, dom 2023-01-20
- Ansökan om bygglov för montering av solcellsanläggning på tak avslogs av samhällsbyggnadsutskottet i Leksands kommun och sedermera av länsstyrelsen
- Framtagen rekommendation inom kommunen är att solceller inte ska placeras mot en gata pga. påverkan på landskapsbilden
- Försvarsmakten och riksintressen, mål P 3141-21 Mark- och miljödomstolen dom 2021-06-15 → målet överlämnades till regeringen för prövning och ett regeringsbeslut har därefter meddelats 2022-02-17, Fi2021/02412

FØYEN

Brukningsvärd jordbruksmark- en stor utmaning när det gäller myndighetsgodkännanden

- Brukningsvärd jordbruksmark, skyddad mot exploatering genom 3 kap. 4 § miljöbalken (1998:808)
- Taxerad lantbruksenhet – inte längre avgörande
- Brukningsvärd jordbruksmark – vad menas?
- Markanvändning i plan är överordnad
- Väsentliga samhällsintressen?
- Lokaliseringsutredning
- Varaktighet – ca 30 år
- Mål M 1026-22 och M 15064-21, 2022-11-22, MÖD bedömde att 3 kap 4§ miljöbalken (1998:808) utgjorde ett hinder för etablering av solcellsparker på brukningsvärd jordbruksmark

FØYEN

Ny EU-förordning för att påskynda utbyggnaden av förnybar energi

- Förordningen (EU) 2022/2577
- Giltig från en 30 december 2022 till den 30 juni 2024
- Översyn av förordningen den 31 december 2023 görs av EU-kommissionen
- Otillräcklig leverans av gas samt stigande priser till följd av kriget i Ukraina
- Behovet av förnybar energi för privatpersoner och företag
- Nödåtgärder nu införda

FØYEN

Ny EU-förordning för att påskynda utbyggnaden av förnybar energi, forts.

- Övervägande allmänintresse
- Nya möjligheter att nyttja undantagsbestämmelser i art och habitatdirektivet, (Natura 2000 regler samt artskydd) samt även ramvattendirektivet
- Artikel 3 – presumtion om ett tvingande allmänintresse
- Förordningens inverkan på pågående processer? Även pågående tillståndsförfaranden ”får” omfattas
- Lättnader för solenergin och vissa projekt
- Lättnader vid uppgradering och anläggande på befintliga anläggningar
- Administrativ positiv tystnad för att främja utbyggnad av mindre anläggningar för produktion av solenergi

KONTAKTUPPGIFTER

Pia Pehrson
Advokat/Partner

E-post: pia.pehrson@foyen.se
Tel: 0733-22 84 42

FØYEN